

Naročnina

Dnevna izdaja
za državo SHS
mesečno 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 300 Din
za inozemstvo
mesečno 40 Din
nedeljska izdaja
celoletno v Jugosla-
viji 120 Din, za
inozemstvo 140 D

SLOVENEC

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Rokopisi se ne vračajo, ne frankirana
pisma se ne sprejemajo. Uredništvo
telefon št. 2050, upravitelstvo št. 2328

Informativen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 - Čekovni
račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349
za inzerate, Sarajevski št. 7563, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Cene oglasov
1 stolp, peti vrste
maloglasni po 150
in 2 D, večji oglaš-
nad 45 mm višine
po 2 D, 50, veliki
po 3 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
Pri večjem o-
naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj
razen ponedeljka in
dneva po prazniku

Papeževa beseda
k lateranski pogodbi

Vredno je, da se s pismom sv. očeta na kardinala Gasparija glede lateranskih pogodb bližje seznanimo, saj sv. oče sam omenja, da so se tudi v inozemstvu po podpisu pogodb in po Mussolinijevih govorih ustvarila nespornost, ki jih je treba razpršiti. Pismo nosi datum 30. maja (praznik sv. Rešnjega Telesa) in je bilo objavljeno v vatikanskem glasilu »Osservatore Romano« dan pred izmenjavo ratifikacij; italijanski listi so priobčili le medle izvečke in nekateri katoliški dnevniki so bili zaplenjeni, ker so pismo ponatisnili v celoti.

V uvodu pravi sv. oče, da se čuti dolžnega razpršiti nespornost, ki so jih ustvarili Mussolinijevi govori, poročila in razprave v parlamentu in senatu, toliko bolj, ker so miroljubni ljudje v Italiji in inozemstvu pričakovali od njega pojasnila in zagotovila. Vest o rešitvi rimskega vprašanja je razveselila ves svet kakor malokatera druga v zgodovini, a tri mesece kasneje je bilo to veselje tako globoko in brdsko skaljeno. Izrazi »trdo«, »kruto« in »drastično« (ki jih je rabil Mussolini) niso bili ne potrebni, ne koristni; sv. oče je prejel zagotovilo, da te trde besede niso veljale katoličanom. Mussolini je napravil v parlamentu sv. očetu poklon, a Piju XI. ugaljajo le pokloni, ki ne veljajo njegovi osebi, temveč sv. stolici kot božji ustanovi. »A prav v tem pogledu smo doživeli trdo razočaranje, kajti po tako dolgi, sicer težkih pogajanjih smo pričakovali kaj boljšega, niti najmanj nismo pričakovali krivoverskih in še slabših izražanj o bistvu krščanstva in katolicizma. Skušali so (Mussolini v svojem govoru v senatu) to popraviti, a popolnoma jim ni uspelo.« Če hoče Mussolini svojo prvotno trditev, da je šele rimski imperij dal krščanstvu značaj vesoljstva in da bi brez Rima krščanstvo propadlo, opravičiti s tem, da dela razliko med zgodovino katoliške cerkve in katoliškim naukom samim, je to vse obsodbe vreden modernizem. Cerkev je imela že spočetka značaj vesoljnosti in se je po zaslugi apostolov in apostolskih mož razširila daleč preko mej rimskega cesarstva. Mussolini bi se bil moral izogniti v svojem zagovoru citata iz knjige »Histoire de l' Ancienne Eglise«, ki je vendar od leta 1912 na indeksu.

Ministrski predsednik priznava na mnogih mestih suverenost in neodvisnost cerkve, a še več je takih mest, kjer se to njeno svojstvo stavi v dvom. Med tem že konkordat priznava dve povsem ločeni suverenosti in cerkev je radi svojega poslanstva absolutno superiorna državi. Sv. stolica je vrhovni organ vesoljne katoliške cerkve in torej zakonita predstaviteljica cerkvenih organizacij v Italiji prav tako kakor je vrhovni del človeškega telesa glava ali pa državna vlada zakonita predstaviteljica posameznih pokrajin v državi. »Katoliška organizacija v Italiji ni torej podrejena suverenosti države, temveč je sv. oče kot vrhovni glavar cerkve tisti, ki odreja, kaj je treba storiti v večjo čast božjo ali za blagor duš ter v najslabšem primeru — tu pa nikakor ne gre za ta primer — za zmanjšanje žalitve Boga in za manjše zlo duš.« Radi tega žalijo sv. očeta pogosto poudarjanja, da ni država napravila cerkvi nikakih koncesij, da se ni odrekla nadziranju cerkve in njenih duhovnikov, kakor da bi bila cerkev kdaj hotela ugrabiti državni njene pravice in njeno avtoriteto, med tem ko je država predvsem v kritičnih trenutkih našla v tem pogledu oporo v cerkvi.

Ali so druga bogoslužja v Italiji »tolerirana«, »dovoljena« ali »pripuščena«, je postranskega pomena, ako se lojalno priznava, da je po lateranski pogodbi edino katoliška vera državna z vsemi pravicami, ki ji grejo kot taki, posebno v pogledu propagande.

»Bolj delikatno postane vprašanje, ko se s tolikšnim poudarkom govori o neokrnjeni svobodi vesti in polni svobodi razpravljanja.« Popolna svoboda razpravljanja ni dopustna, ker zavzame razpravljanje lahko tako obliko, da se izrablja dobra vera slabopoučenih poslušavcev. »Še manj dopustno je zagotavljati popolno svobodo vesti; kajti to bi pomenilo, da stvar ni podrejena stvarniku, s tem bi se odobraval vsako izobličeno vest, tudi najbolj zločinsko in socialno najbolj pogubno.« Če se priznava, da je v vprašanju vesti kompetentna edino cerkev, se s tem priznava, da morata v katoliški državi svoboda vesti in razpravljanja ostati v mejah katoliškega nauka. »Nujno in logično je treba priznati, da ne gre polno in popolno poslanstvo vzgoje državi, temveč cerkvi in da ji država ne more ne preprečiti ne ovirati izvajanja tega poslanstva niti omejiti ga samo na verski pouk.« Država se nima od cerkvene vzgoje ničesar bati; kajti kar ima današnja civilizacija dobrega in vzvišenega na sebi, je plod cerkvene vzgoje, in celo neumni starši pošiljajo svoje otroke v katoliške zavode.

Medtem ko Mussolini v svojem govoru navaja, da se tudi na katoliški univerzi v Milanu poučuje Kantova filozofija, z namenom, da bi opravičil pouk Kanta na srednji šoli,

Ustava vaticanske države

Rim, 10. junija. (Tel. »Slov.«) Papež Pij XI. je izdal motu proprio nov ustavni državni zakon za vaticansko mesto.

Člen 1 se glasi: Papež, suveren države Vatikansko mesto, ima vso zakonodajno, izvršujočo in sodno oblast. Dekler traja sedis vacanza, pripada enaka oblast kardinalskemu kolegiju, ki sme samo v posebnih primerih izdajati zakonodajne odločbe za čas trajanja vacanze, razen da te odredbe potrdi potem izvoljeni papež v smislu cerkvene ustave.

V nadaljnjih določbah si pridržuje papež neomejeno oblast nad organi in sodišči svete Stolice in vsega svojega dvora. Papežu je podrejena uprava imetja sv. Stolice, uprava knjižnice, vaticanskega arhiva, tiskarne in knjižarne. Papežu je podrejeno zastopstvo Vatikanskega mesta, kardinalnega državnega tajništva, odobravanje proračuna in finančne guvernerja. Papežu je pridržana tudi zakonodajna oblast za gotove materije in zadeve vaticanskega guvernerja.

Guverner je brez posebnega pooblastila pooblaščen, da sme izdajati pravilnike in naredbes za izvršitev tega zakona na podlagi mnenja prvega svetovalca države. Guvernerju je poverjeno tudi izvrševanje izvršujoče oblasti, za katero je odgovoren izključno in direktno papežu.

Vatikanski orožniški kor je podrejen guvernerju, ki sme za varnost in policijsko službo pritegniti tudi pomoč švicarske garde.

Sodno oblast v civilnih zadevah, ki niso podrejene sodniku poedincu, in v kazenskih zadevah, če ne gre za razsojanje pri zločinih, bo navadno vršilo sodišče I. instance in sacra

rota kot apelacijsko sodišče, v zadnji instanci pa je merodajno signaturno sodišče.

V veljavi ostanejo še nadalje predpisi in navade o papeškem plemstvu in redovih. Za one stvari, za katere ni papeških predpisov, se bodo v spopolnilo uporabljali zakoni kraljevine Italije, kolikor se ti zakoni ne protivijo božjemu pravu, splošnim načelom cerkvenega prava in določbam lateranskih pogodb.

Kdor na ozemlju Vatikana stori dejanje proti življenju, nedotakljivosti in osebni svobodi kralja, regenta, kraljice ali prestolonaslednika katerekoli inozemske države z monarhistično ustavo, ali proti vladnemu šefu Italije ali kake druge države, se kaznuje na isti način, kakor če bi se bilo dejanje storilo na ozemlju one države, kateri pripada dotična oseba. Kdor se na vaticanskem ozemlju pregreši proti življenju, nedotakljivosti in osebni svobodi papeža, se kaznuje po italijanskem zakonu z dne 25. novembra 1926. Z izjemo gotovih pridržkov se bo v vaticanskem mestu izvajal italijanski kazenski zakon. Papeževa zastava bo obenem tudi zastava vaticanskega mesta. — Tudi uradni pečati bodo enaki. Dokler Vatikan ne bo koval lastnega denarja, bodo imeli v vaticanskem mestu veljavo italijanske kovane in papirne novčance. Proti vsakemu prestopku in pregrešku inozemca se bo postopalo na podlagi zaporne povelja vaticanskega mesta.

Rim, 10. junija. (Tel. »Slov.«) Novi italijanski poslanik pri sv. Stolicy senator De Vecchi je včeraj obiskal kardinala državnega tajnika Gasparija.

Načrt združnega zakona

Belgrad, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Načrt združnega zakona ima 118 členov. V splošnih odredbah določa, da se smatra kot združna društva, ki ima neomejeno število članov, ki delajo po načelu samopomoči za gospodarski napredek članov, ki poslovnega dobička ali sploh ne delijo med člane ali sorazmerno prometu člana z združgo. Značaj združge je ohranjen, kakor se je razvil sedaj v praksi v evropskem združništvu. Jamstvo je omejeno ali neomejeno. Deleži osnovne glavnice se glasi-jo na ime.

Izjava

V štev. 245 od 25. oktobra 1928 smo prinesli pod naslovom: »Trumbič na Dunaju« notico, v kateri smo navedli, da je imel g. dr. Trumbič z grofom Oršičem in drugimi hrvatskimi emigranti daljša posvetovanja in da je vsled teh posvetovanj opaziti med hrvatskimi emigranti živahno gibanje.

Iz tega članka bi moglo izhajati, da smo hoteli očitati dopisniku »Obzora« g. Jurju Oršiču protidržavne tendence. Ker smo se pa prepričali ne samo, da g. Oršič ni nikak hrvatski emigrant, ker se rednim potom po svoji službi nahaja na Dunaju, temveč da tudi ni imel nikakih posvetovanj z g. dr. Trumbičem, dalje ker ne moremo imeti najmanjšega dvoma o lojalnosti g. Oršiča, obžalujemo, da smo ta članek priobčili in s tem delali krivico g. Oršiču.

Ob tej priliki izjavljamo tudi, da gori navedene informacije nismo prejeli od svojega rednega dunajskega dopisnika, temveč od osebe, ki stoji izven našega uredništva.

pripominja sv. oče, da se na katoliškem vseučilišču predava tudi Kant, ker bi sicer tega nauka ne mogli pobijati; kajti ne moremo pobijati, česar ne poznamo.

Mussolini ne dvomi, da je katoličan »moralno in svoji vesti« dolžan poročiti se cerkveno, »toda juridično ga ne more nikdo k temu prisiliti«. Sv. oče odgovarja: Cerkev, popolna družba v svojem redu, to lahko stori in mora; to bo tudi storila in že zdaj stori s tem, da izobčuje iz občestva vernikov tistega svojega člana, ki bi cerkveno poroko zapostavljal za civilno in bi se je izognil.

V svojem govoru spravlja Mussolini framacione s klerikalci, dela razliko in celo spravlja v opozicijo klerikalce in katoličane. To je po mnenju sv. očeta »star in iznajdljiv sofizem, ki ga niti viharo ploskanje v zbornici ne more rehabilitirati«.

V zbornici in senatu so padle izjave, da bo država lahko zlomila konkordat, papež pa ne bo mogel nikdar več umakniti priznanja italijanske države, to je lateranske pogodbe same, rimsko vprašanje je za vselej rešeno.

družno slovnstvo, za pomoč pri ustanavljanju novih združ, za dajanje brezobrestnih posojil pri organizaciji združ, industrije in izvoza.

Prehodne odredbe so važne. Izven veljave stavljajo vsi dosedanj zadržni zakoni cele države. Za vse združništvo naj velja le ta zakon. Vse združge so enake in imajo zakonsko osnovo.

Dr. Marinković
prevzel svoj resor

Belgrad, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Zunanji minister dr. Vojislav Marinković se je danes dopoldne ob 9.45 vrnil v Belgrad. Na kolo-dvoru so ga sprejeli časnikarji, njegova družina, pomočnik ministra, minister dvora in vse višje uradništvo ministrstva. Dr. Marinković se je dalj časa razgovarjal z višjimi uradniki ministrstva, ki so njegovi gospej soproggi poklonili cvetja.

Dr. Marinković se je po prihodu na svoj dom podal v zunanje ministrstvo, kjer je prevzel resor od namestnika zastopnika zunanje ministra dr. Mažuraniča, ki je nadomestoval dr. Kumanudija. Zanimivo je, da je dr. Marinković takoj zahteval sestanek z našim pariškim poslanikom Spalajkovičem. Ta sestanek se spravlja v zvezo z našimi pogajanj v Haagu za predvojne dolgove.

Papeški nuncij na našem dvoru msgr. Hermenegildo Pellegrinetti se je prijavil v avdienco pri dr. Marinkoviću. Oba diplomata bosta proučila stadij, v katerem se nahaja konkordatsko vprašanje. Kakor znano, je dr. Marinković izrazil željo, da bi sam osebno vodil z naše strani vsa ta pogajanja.

Ureditev
agrarne odnošajev

Belgrad, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Ureditev oziroma likvidacija agrarnih odnošajev v naši državi je bila od nekdaj v bivši narodni skupščini med posameznimi političnimi strankami sporni predmet, glede katerega ni moglo priti do soglasja v nobeni parlamentarni večini. Sedanjim kmetijskim ministrom dr. Frangeš se je kot resorni minister za agrarno reformo osebno zavzel za končno likvidacijo tega vprašanja v krajih, kjer spada zemlja pod agrarno reformo in izdelal zakonski načrt o agrarni, ki določa likvidacijo agrarnih odnošajev.

V tem načrtu je v glavnem določeno: Vsa agrarno interesirana zemlja se oceni do 50% tržne vrednosti. Agrarni interesi bodo vršili odplačila skozi deset let. Tako bo moral agrarni interesent plačati: 10% od ocenjene vrednosti, ta vsota gre v agrarni fond, 10% na račun prvega obračuna, 8% na račun obresti za prihodnje leto in vse geometrske stroške. Približno bo torej prišlo na agrarne interese za eno leto 1800 Din na ha, oziroma 4200 Din na 4 ha. Ker obsega vsa pod agrarno reformo spadajoča zemlja 320.000 ha, bi morali vsi agrarni interesi skupno plačati prvo leto 576 milj. Din.

Zanimanje za novi zakon je veliko in razumljivo, če se pomisli, da je pri njem zainteresiranih najmanj 250.000 družin.

Belgrajske vesti

Belgrad, 10. junija.

Mesta štirih ekonomov so razpisana na državnem posestvu Belje.

Zgraditev velikega carinskega skladišča v Šibeniku je odločilo ministrstvo financ.

Ministrski predsednik Pera Živković in minister Savković sta bila v dvoru v avdienci.

Z bukareškega poljedelskega kongresa se bo vrnil v Belgrad minister Frangeš.

Državni svet kot disciplinsko sodišče bo 15. junija razpravljal o tožbi zoper Stamenkovića v takozvani gozdarski aferi tega ministrstva.

Za načelnika kmetijskega ministrstva je na predlog tega ministra postavljen Velimir Dimitrijević, polkovnik v pokoju.

Red poveljnika častne Francoske legije je prejel ob zaključku trgovinske pogodbe s Francijo tudi pomočnik zunanje ministra Bakotić.

Strasna vročina je včeraj in danes pritiskala v Belgradu. Toplomer je kazal 33.7 Celzija.

Neposredne telefonske zveze so se vzpostavile te dni med Sušakom, Crikvenico, Omisljem, Malinsko, Selcami, Kraljevicom na eni strani in Semmeringom, Dunajem, Praho, Brnom, Bratislavo, Berlinom, Budimpešto in Pečujem na drugi strani.

Na to izjavlja sv. oče: Ne samo lateranska pogodba, temveč tudi konkordat je izven razprave, pogodba in konkordat sta neločljiva, »simul stabunt« in »simul cadunt«. »Četudi bi moralo vsled tega pasti »vaticansko mesto« s svojo državo, kar nas zadeva, z božjo pomočjo: »Impavidum ferient ruinae«. Sv. oče je pripravljen na vse, kar ga čaka po božji previdnosti; ni pa zgubil tistega pravega optimizma, ki je potreben za življenje. Pij XI. trdno zaupa, da bo mir trajal, kar po vsem tem in kljub vsemu, kar se je zgodilo, zaupa v lojalnost in dobro voljo ljudi, a še veliko bolj v božjo pomoč. Kajti brez božje pomoči in vanum laborant qui aedificant domum, četudi delajo dolgo in s potrpežljivo pridnostjo, kakor smo mi delali za to pogodbo. In gotovo je zelo poučno in svarilno v tem pogledu premisliti, kako je pri vsem tem delu zadostoval kratak čas, da smo morali potožiti s prorokom: mutatus est color optimus, in da je bilo tako neprijetno prekinjeno v Italiji in po vsem svetu čisto veselje vseh dobrih katoličanov in državljanih v veliko zadovoljstvo drugih.«

Dr. Brauns o soc. politiki

Kakor znano je predsednik XII. mednarodnega kongresa dela v Ženevi dr. Brauns, znani voditelj centra in minister za socialno politiko. V svojem otvoritvenem govoru je podal smernice in važnost socialne politike. Njegova izjava so zanimiva in važna.

Ideja socialne politike ni nova. Poraja se tam, kamor prodre novi produkcijski kapitalistični sistem in kjer se stekajo velike mase delavstva. Naloge socialne politike so postale velike zlasti po vojni, ker so se pridružili ročnemu delavstvu še srednji stanovalci in intelektualci. Značaj socialne politike postaja zbog tega vedno bolj mednarodna.

Zaenkrat se bavi socialna politika z zavarovanjem delavstva za slučaj bolezni, nezgode, onemoglosti, starosti in smrti. Skrbi pa tudi za preventivne ukrepe. Iz tega izvirajo zakoni za zaščito delavcev. Socialna politika vedno bolj uveljavlja načelo, da mora postati človek središče gospodarstva.

Naloga socialne politike je tudi, da se odpravi neenakopravnost delavcev. Tako delo bo dvigalo ugled države v očeh mase, obenem bo tudi ustvarjala predpogoje za sodelovanje delavstva pri državnih vprašanjih.

Danes stoji velik del državljanov v odvisnem razmerju do drugega dela državljanov. Radi tega ni ta odvisni del v položaju, da bi mogel izpolnjevati svoje državljanske dolžnosti, ako se ne uredi delovno razmerje na ta način, da jim to omogoči, to je, da se uzakoni poleg lastninskega prava tudi delavsko pravo, ki naj varuje delavčevu delovno silo in zdravje ter ga brani pred izkoriščanjem vseh vrst.

Pojmovanje o enakopravnosti delavca do biva po vojni novo podlago.

Dosedaj so tvorili podlago za delavčevu enakopravnost osebni dogovori. Takih dogovorov pa ne morejo tvoriti baze za ureditev delovnega razmerja, ker tvorijo delavci napram delodajalcem slabjšega pogodbenika.

Radi tega uveljavlja praksa kolektivno delovno pravo. Poleg tega je industrija tako izpopolnjena, tempo in način dela tako izenačen, da zahteva že po naravi sami kolektivne pogodbe.

Delavstvo se ne more samo kot poedinec boriti za uveljavljanje delavskega prava. To nalogo imajo strokovne organizacije. Radi tega je umljivo, da jih niso poedine države samo ustavno priznale, ampak jih določile kot najprimernejši organ za ureditev pogojev delovnega razmerja.

In v resnici ni nič opravičenejša kakor kolektivna volja ene organizacije napram volji poedincev, kadar gre za gospodarska vprašanja.

Kolektivne pogodbe so se zlasti razširile zadnje desetletje ter so dobile tudi zakonsko moč. V urejenih razmerah ne more več sklepati pogodb poedini nameščene ali delavce, ampak so vezani na dogovore strokovnih organizacij, oni uživajo sadove svojega kolektivnega zastopstva. Kakor mora čuvati organizacija kot dogovarjajoča se stranka poštenost in zvestobo, tako je tudi dolžnost nameščenca in urednika, da je član svoje organizacije in sicer zvest član. Organizacija nameščenec in delavec ni le delavska nužnost, ampak tudi njihova socialna dolžnost.

Naloga današnje države ni le, da priznava kolektivne dogovore, ampak mora skrbeti, da do njih pride. S svojimi naredbami vpliva v sporih na pomirjenje s tem, da izreče razsodbo, ki je obvezna za obe stranki.

Vprašanje je, če je potrebno, da posega država tudi v mezdna vprašanja.

Kakor hitro se vmešava država v spore med delavci in delodajalci in s tem stavi svoje posredovanje v službo organiziranih delavcev in podjetnikov, vpelje s tem momentom te organizacije v sodelovanje pri izvrševanju svoje službe. Splošno delavsko pravo postaja na ta način avtonomno. To je velikega pomena, ker je to poprišče, na katerem se more vršiti državljansko izobraževanje najširših ljudskih slojev. Radi tega mora biti delavsko pravo sprejeto v ustavo vsake države.

V vseh državah so napravljene začetki izprememb odnosov v obratih. Te izpremembe temelje na instituciji tovarniških svetov. Zaenkrat se omejuje njihov delokrog le na urejanje delovnih pogojev, posredovanje in v zaščito delavcev, vendar je pa nesporno, da pomenjajo tovarniški svetovi izhodišče za demokratizacijo podjetij.

Temu problemu se mora posvečati tem večja pažnja, ker ni dobilo delavstvo radi racionalizacije svojega odgovarjajočega dela niti v pogledu mezd niti v sorazmernem znižanju cen producirane blaga. Nasprotno je imela racionalizacija slabe posledice za delavstvo: povečanje brezposelnosti, hitrejši tempo dela, večjo utrujenost, večjo mehaničnost dela, iz delavca je napravila avtomat, ki ubija vsako obzorje in jemlje vsako radost. Racionalizacija je spravila na višek najopasnejši problem današnjega časa: duševna otopelost širokih slojev.

S tem ni rečeno, da se mora zavreti mehaniziranje gospodarskega procesa. Delati se pa mora na to, da pridejo delavci v podjetjih do čim večjega sodelovanja, da se bodo počutili kakor doma in da bodo deležni na dobičku. Delovni čas pa mora biti tako urejen, da ima delavec čas, duševno in telesno čilost, da more izpolnjevati svoje dolžnosti kot družinski oče, kot državljan in kot kulturni človek.

V tem je moralna sila osemurnega delovnega časa. Omejitev šurnega delovnega časa bi pomenila izkoriščanje tuje delovne sile, ker bi

Proti madžarskim izzivanjem

Pred profesorom Male antante v Pešti

Bukarešta, 10. junija. (Tel. »Slov.«) Vaš dopisnik je dobil informacije, da bo romunska vlada kot odgovor na znani govor ministrskega predsednika Bethlena, katerega smatrajo države male antante za provokacijo, predložila v Budimpešti diplomatsko noto, in sicer obenem z Jugoslavijo in Češkoslovaško, ki bosta vložili enake note. Romunska nota je pisana v prijaznem in prijateljskem tonu in opozarja madžarsko vlado na to, da se z govori, kakršni je bil govor ministrskega predsednika Bethlena, ne more pospeševati zblizanje med Madžarsko in Romunijo.

Bukarešta, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Južnoslovanski poslanik v Pešti Luković je dobil pooblastilo, da v imenu svoje vlade vložil protest radi znanega govora Bethlena ob priliki odkritja spomenika neznanemu vojaku. Bethlen je imel kot uradna oseba govor, ki je bil iredentističnega značaja in je ogrožal po mednarodnih pogodbah utrjeno stanje.

Bukarešta, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Vašemu dopisniku se je na uradnem mestu sledeče

sporočilo o madžarsko-romunskih odnosih: Romunska vlada je zelo presenečena radi načina, kako vrši Madžarska svoje odnose z Romunijo. Ni nobenega analognega primera za to, da bi kaka država, med tem ko je v direktnih pogajanjih z drugo državo, nastopala proti njej s tako politiko, ki se mora označevati za provokacijo. Med obema državama se vrše pogajanja radi optantskega vprašanja. Romunska vlada je hotela dokazati svoje mirno in prijateljsko stališče. To stališče je še naglašeno z dejstvom, da je Romunija, ki se nahaja v težki gospodarski in finančni krizi, kljub temu pripravljena, izplačati Madžarski vsoto treh in pol milijard lejev. Romunska vlada ne more razumeti, kakšen namen je imel grof Bethlen s svojim govorom. Bodisi da hoče konsolidirati svoj notranjepolitični položaj, bodisi da je njegova želja, nadaljevati agitacijo proti sosednim državam, nikakor pa njegovo postopanje ne pospešuje miru, katerega želi romunska vlada.

Za mednarodno solidarnost

Izjave angleškega zunanjega min. o Društvu narodov, Ameriki in Rusiji -- Macdonald pojde v Ameriko

London, 10. junija. (Tel. »Slov.«) V svojem prvem intervjuju v »Daily Herald« naglašala novi zunanji minister Henderson, da z velikim zanimanjem pričakuje zasedanja Društva narodov v septembru. Ministrski predsednik hoče, če bo le mogoče, iti osebno v Ženevo. Oba, Henderson in Macdonald, smatrajo odnose z Društvom narodov za enega izmed najvažnejših momentov angleške politike.

Izjavil je: »Svojega problema se ne bomo lotili s stališča narodne strategije, temveč s stališča mednarodne kooperacije. Ta duh bo vplival na našo politiko nasproti državam članicam Društva narodov, kakor tudi nasproti državam izven Društva narodov, kakor Rusiji in Ameriki.«

Amerika je izredno važna, ker ima v mnogih problemih svetovnega miru v svojih rokah ključne situacije. Storili bomo vse, kar je v naši moči, da se utrdita obe veliki angleško govoreči demokraciji. Storili bomo vse, kar je mogoče, da se uresniči Kellogova pogodba. To bo pripomoglo k temu, da se bosta mogla rešiti dva druga problema.

Drugi veliki narod izven Društva naro-

dov je Rusija. Politika delavske stranke je znana. Izvršili jo bomo čimnaprej mogoče, dasi bodo seveda potrebna pogajanja, da se naši diplomatski in trgovinski odnosi z Rusijo postavijo na ono zadovoljujočo podlago, ki je potrebna za mir na svetu, pa tudi iz gospodarskih vzrokov. Nikako odklanjanje vladne oblike v Rusiji ne more vplivati na našo željo, ohraniti prijateljske odnose.

Iz Porenja naj se vse tuje čete umaknejo čimprej, toda na najboljši način in z najboljšimi metodami.

Newyork, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Z ozirom na možnost poletnega obiska Macdonalda in kanadskega ministrskega predsednika Kinga v Washingtonu, da se, kakor piše »Observer« še pred jesenskim zasedanjem Društva narodov uredi med Ameriko in Anglijo mornariško vprašanje, se ta obisk neoficijno pozdravlja kot najbolj dobrodošli povod za temeljit razgovor o vseh ameriško-angleških odnosih, dasi so oficijelno komentarji še rezervirani. Iz Bele hiše se samo javlja, da Hoover in večina članov kabineta ne bodo šli na poletne počitnice, temveč da bodo vse poletje ostali v Washingtonu.

55. zasedanje Sveta Društva narodov

Madrid, 10. junija. (Tel. »Slov.«) Ob 11 dopoldne se je otvorila prva seja 55. zasedanja Sveta Društva narodov pod predsedstvom japonskega delegata Adacija, da se določijo podrobnosti dnevnega reda in reši več proračunskih in osebnih vprašanj. V veliki dvorani senata je bil danes na tribunah za občinstvo prvič po šestih letih zopet zbran visoki madridski svet.

Po treh udarcih s kladivom, s katerimi se je otvorila seja, se je japonski predsednik v otvoritvenem govoru zahvalil španski vladi, španskemu kralju in španskemu delegatu v Svetu Društva narodov za dobri sprejem. Quinones de Leon se je nato v odgovoru poklonil Društvu narodov in omenil, da se je že ena prvih sej Sveta Društva narodov leta 1920. vršila na španskih tleh v San Sebastianu. Navajal je številne razsodiščne pogodbe, ki jih je sklenila Španija v zadnjih letih v duhu Društva narodov, kar je dokaz, kako globoko koreninji misel mednarodnega prava v španskem narodu. Navajal je tudi velikega teologa 16. stoletja Francesca de Vitoria, ki je že takrat priporočal sprejem mednarodnih zakonov.

Nato se je črtala z dnevnega reda točka o optantskem vprašanju med Madžarsko ter med Romunijo in Jugoslavijo, ker so se med tem začela direktna pogajanja.

Dalje se je prečitlo poročilo Quinones de Leona o delu higienske organizacije Društva narodov in poročilo Scialoja o delu juridičnega odbora o kodifikaciji prava Društva narodov, na kar je bila seja zaključena. Prihodnja seja bo jutri dopoldne, prej pa se bo Svet še sestal kot komisija za manjšinska vprašanja. Na tajni seji je predsednik Adaci še objavil,

bil delavec popolnoma izčrpan in bi ne imel več moči za izvrševanje svojih dolžnosti napram svojem v družbi. Preko 100 milijonov ljudi, ki žive danes v pogodbenem razmerju, žele, da najdejo po osemurnem delu svoje veselje in požitve v delu, ki jim je po srcu.

Tako priliko jim pa najprej nudi lastni dom s primernim zemljiščem. Stanovanjsko vprašanje trpi na nedostatkih izpred vojne. Stanovanje je pa pogoj narodnega zdravja in narodne kulture. Brez rešitve tega vprašanja bo ostalo socialno vprašanje skaženo.

Dr. Brauns je govoril pred ca 400 udeleženci konference. In če pomislimo, da je to državnik z dolgoletno prakso, preudaren in globok človek, potem je jasno, da je imel velik vpliv na poslušalce in upati je, da bo končno tudi pri nas padel predsodek, da je socialna politika v breme gospodarstvu in državi.

Protizidovski izgredi se nadaljujejo

Varšava, 10. jun. (Tel. »Slov.«) V poznano so se izgredi proti Judom v nedeljo nadaljevali. Demonstranti so razbili več šip na židovski sinagogi in nekaterih židovskih trgovinah, vendar pa je policija preprečila večje nemire. V Lvovu so vsi trije katoliški nadškofje z javnim oklicom pozvali študente, naj prekinajo stavko, kar se bo danes izvršilo.

Vstaja v Venezueli

Newyork, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Skupina 500 do 800 venezuelskih nacionalistov pod vodstvom generala Urbina se je v soboto za več ur polastila utrdbe Willamstad na otoku Curaceau v holandski Zapadni Indiji. Ustrelili so več stražnikov, zaplenili ameriški parnik »Maracaibo« in odvedli guvernerja otoka in več vojakov. Kapitana parnika »Maracaibo« so prisilili, da je moral orožje imenovane utrdbe prepeljati v Levelo, potem pa so parnik z guvernerjem odpustili. Očividno, je, da se hočejo vstati pripraviti za novo revolucijo, za katero jim manjka orožja.

Egiptski kralj v Berlinu

Berlin, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Egiptski kralj Fuad se je danes dopoldne ob 10 pripeljal v Berlin skozi Brandenburška vrata. Pred avtomobilom, v katerem sta se vozila kralj in predsednik Hindenburg, je jahala četa državne brambe, za njegovim avtomobilom zopet enaka četa, nato pa so sledili številni avtomobili z nemškimi in drugimi oficijelnimi diplomatskimi osebnostmi. Gosta množica ljudstva je pozdravljala egiptskega kralja.

Komunist. rovarjenje v Franciji

Pariz, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Včeraj so prijeli komunističnega voditelja Thoreza, ki je bil pred več leti obsojen na osem mesecev ječe radi hujskanja vojaških obveznikov. Zasedli so ga v Maison Lafitte pri Parizu v nekem gradu, ki je last komunistične stranke in kjer so se vršile tajne seje. Policija je zasedla grad in našla Thoreza in še tri druge komuniste skrite v omari.

Prekinjen let v Ameriko

Kodanj, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Švedsko letalo »Sverige« je moralo včeraj ponoči ob 1.30 radi pomanjkanja bencola, ki je uhajal radi poškodbe v dovajalni cevi, v sili pristati pri Skaptarosu v Islandiji. Ahrenberg je brzojavil na Švedsko, naj mu pošljejo letalo s 300 kg bencola. Dvomljivo je, ali bo letalo »Sverige« sploh nadaljevalo pot v Ameriko, ker javljajo poročila zelo slabo vreme.

Veliko zanimanje za Agr. banko

Belgrad, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Vpis delnic v Agrarno banko je skoro že končan. Do danes dopoldne je bilo od 300.000.000 Din vpisanih 274.678.000 Din. Monopolska uprava se je odločila vpisati 18.000.000 Din. Tako ostane le še par milijonov za vpis. Kakor znano, je 50.000.000 Din vpisalo društvo jugoslovanskih bank. Tudi iz inozemstva se je izvršilo par podpisov. Tako je neki trgovec v Londonu, Srb po rodu, vpisal 1.000.000 Din.

Kongres in izlet Jadranske straže

Belgrad, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Kongres »Jadranske straže« se bo vršil 23. junija v Sarajevu. Na dnevnem redu bo med drugim volitev predsednika, ker je to mesto prazno po smrti don Bianchinija.

Za izlet te organizacije v Romunijo se vrše velike priprave. V Herkulesu bo velika revija jugoslovanskih in romunskih narodnih noš. Iz krogov »Jadranske straže« smo tudi zvedeli, da bo izletnike spremljala godba kraljeve garde v gardnih uniformah, 40 mož po številu. Zato se sklepa, da na Vidovdan ne bo običajnih parad.

Koncert Akademskega pevskega zbora

Snoči je bil v Uniju koncert A. P. Z. v okviru proslave desetletnice naše univerze. Koncert, ki so ga posejili dostojanstveniki in zlasti kulturni reprezentanti v častnem številu, ni bil le manifestacija, nego glasbeno tako odlični dogodek kakor malokatera prireditve te vrste. — Naš akademski zbor je nedvomno eden prvih zborov v državi, če ne prvi po umetniški sili.

Sporočila je dal najlepše in najznačilnejše iz naše moderne literature. Dal je obenem toliko novega, da zasluži posebno obravnavo skladb posamič. To objavimo jutri. Z eno besedo: še je idealizma v naši mladini! Mlada inteligenca je dala duška svojemu veselju nad prvim jubilejem slovenske univerze — na umetniškem polju. In to vredno univerze, umetnosti in mladega idealizma!

Podrobno o snočnem umetniškem uspehu g. Marolta in njegovega sijajnega zbora solistov Mezetove in Rusa jutri.

Še eno: koncert so obiskali snoči kulturni Slovenci. Ostalih ni bilo.

Dunajska vremenska napoved. Menjaje oblačno, soparno, verjetno krajevne nevihte, negotovo vreme.

Živahni razgovori v Madridu

Madrid, 10. junija. (Tel. »Slov.«) Italijanski državni podtajnik Grandi je danes imel daljši razgovor s Primo de Rivero. Jutri ali pojutrišnjem bo govoril tudi s Briandom in Stresemannom. Danes ga je sprejel v avdienci španski kralj. Pospešena delavnost italijanskega delegata se zasleduje s tem večjim zanimanjem, ker krožijo številne vesti o špansko-italijanskem sodelovanju v važnih vprašanjih, posebno, kar se tiče Afrike. Proti prvotni nameri bo Grandi zapustil Madrid že v četrtek.

Nesreča na morju

Njemen, 10. jun. (Tel. »Slov.«) Na litovski obali pri Polangenu je hud vihar v soboto prevrnil 20 ribiških čolnov. Pred očmi svojih družin je utonilo komaj 150 metrov od obale 11 ribičev. Štirje ribiči so se še rešili, 19 pa jih pogrešajo in se smatra, da so utonili.